

STORTINGET

Representantforslag 43 S

(2018–2019)

fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes

Dokument 8:43 S (2018–2019)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes om en foreldelsesfrist for tilbakekall av statsborgerskap

---

Til Stortinget

Bakgrunn

Foreldelsesfrist ved tilbakekall av statsborgerskap

Statsborgerskap er en rettighet som står i en særstilling i samfunnet. Det er det rettslige båndet og samfunnskontrakten mellom en borger og staten.

Statsborgerskap gir mange rettigheter, men også en tilknytning til det politiske systemet og de verdiene staten er bygget på. Statsborgerskapet utgjør en viktig trygghet for den enkelte. For de fleste er det en rettighet som tas for gitt, men for mange har det de siste årene blitt skapt usikkerhet om statsborgerskapet, fordi regjeringen har prioritert store ressurser til å gå gjennom svært mange og til dels gamle saker. Flere hundre har fått et forhåndsvarsel om tilbakekall og får dermed livet satt på vent.

For å få norsk statsborgerskap etter søknad er det et vilkår at personen har bodd i Norge i minst syv år med oppholdstillatelse. I lov om statsborgerskap er det en generell mulighet til å tilbakekalle statsborgerskap som er gitt på ugyldig grunnlag, som at personen det gjelder, har gitt uriktige opplysninger til utlendingsmyndighetene før vedkommende fikk innvilget opphold. Vurderingen om tilbakekall er i dag en forvaltningsavgjørelse, og det er ingen frist får når et slikt tilbakekall ikke lenger kan foretas eller undersøkes. Personer som har vært her

i flere tiår, kan derfor få forhåndsvarsel og deretter vedtak om at de mister sitt statsborgerskap fordi utlendingsmyndighetene mener de kan sannsynliggjøre at de har gitt gale opplysninger. For den det gjelder, og familien vil dette ramme mange svært hardt og uforholdsmessig. Det som kan være små brudd på informasjonen til myndighetene, får enorme konsekvenser for den enkelte, selv om bruddet ligger langt tilbake i tid. Mange har også vært i en form for «god tro» om hva de skal si til myndighetene, og en del kan ha blitt forledet til å gi feil opplysninger selv om det ikke var nødvendig for å få opphold. Man har også sett eksempler på personer som var barn og under 15 år da de kom og oppgav opplysningene, men som likevel stilles til ansvar og mister statsborgerskapet. De samme ville ikke kunne bli straffet for lovbrudd.

Samfunnet er ellers i hovedsak organisert slik at brudd på regler som ligger langt tilbake i tid ikke får konsekvenser og blir foreldet. Det er sjelden at hus som er bygget for mange år siden, blir revet, selv om det er bygget i strid med tillatelse og vedtak. Dersom noen har begått brudd på straffeloven, er det også frister for foreldelse av straffeansvar for den enkelte. Disse fristene er mellom 2 og 25 år, alt etter alvorlighetsgraden av lovbruddet. For eksempel vil bedrageri (straffelovens § 371) foreldes etter 5 år, grovt bedrageri etter 10 år fra handlingen ble begått, og der strafferammen er 21 år, har straffeloven en foreldelsesfrist på 25 år. Kun de aller alvorligste forbrytelsene vil ikke bli foreldet. Det er handlinger som drap, terror, krigsforbrytelser med straff over 15 år, voldtekt og seksuell omgang med barn. Disse kan ikke foreldes og kan derfor påtales selv om det har gått lang tid.

Begrunnelsen for foreldelsesfristene i strafferetten kan overføres til tilbakekall av statsborgersaker. I straf-

feretten legges det vekt på at hensynet til den som har begått feilen, og dennes familie, tilsier at det er mindre rimelig å stille vedkommende til ansvar lenge etter at et lovbrudd er begått og vedkommende ikke har begått noen senere brudd. Den samme begrunnelsen vil også være aktuell i statsborgersaker.

I tillegg medfører lang botid i Norge i seg selv at man opparbeider seg tilknytning til landet gjennom familie, nettverk og venner. Jo lengre botid man har, desto sterkere tilknytning vil man ha. Lang botid i Norge gjør at tilbakekall vil være urimelig og dermed stride mot den alminnelige rettsfølelsen. Tilbakekall av statsborgerskap er en svært inngripende avgjørelse hvor det er viktig at den enkeltes rettsikkerhet ivaretas. Konsekvensen av et tilbakekall er ikke bare en alvorlig straffereaksjon, men også at vedkommende kan bli statsløs og måtte forlate landet, og det rammer hele familier ved at de kan bli avskåret fra å treffe hverandre over lengre tid. Å innføre en foreldelsesfrist er en naturlig løsning som vil forhindre de mest urimelige tilfellene.

Et annet argument i straffesammenheng er at faren for å treffe feil rettsavgjørelser øker med tiden, dette fordi verdien av vitner og andre bevis blir dårligere etter som tiden går, noe som gjør bevisførselen vanskeligere og mer ressurskrevende for alle parter. Dette gjør seg særlig gjeldende i statsborgersaker. Bevis blir vanskeligere å få tak i og vitner vil huske dårligere og bli mer upålitelige. Situasjonen i ulike land kan ha forandret seg dramatisk. På samme måte blir muligheten til å forsvare seg og føre bevis for sin uskyld vanskeligere jo lengre tid som går, og dermed er det vanskeligere å ivareta den enkeltes rettsikkerhet. Ikke minst gjelder det dersom bevis må hentes i land som ikke har samme krav til for eksempel arkivering som i Norge, og hvor dokumentene blir mer upålitelige. Da vil det ofte bli en umulig oppgave å bevise sin uskyld ved et tilbakekall, eller bevise det med offentlige dokumenter som har tilstrekkelig notoritet.

Hensynene som ligger bak foreldelsesreglene, vil også være aktuelle i saker som handler om å gi feil informasjon og lyve ved ankomst til Norge. En foreldelsesfrist vil kunne bidra til at saker ikke blir liggende, fordi den vil skape et insentiv for myndighetene til å treffe avgjørelse om tilbakekall av statsborgerskap på et tidligere tidspunkt i prosessen. På denne måten vil avgjørelser om tilbakekall skje mer effektivt og hensynet til rettsikkerhet ivaretas. Det vil også sørge for at utlendingsmyndighetene vil gjøre grundigere undersøkelser av de opplysninger som gis om identitet og bakgrunn fra en utlending, både ved ankomst, under søknaden om opphold og ved søknaden om statsborgerskap.

Det er knyttet en rekke vilkår til innvilgelse av statsborgerskap, blant annet prøve i norsk og samfunnsfag og at man har tilstrekkelig inntekt. Når statsborgerskap innvilges, har utlendingsmyndighetene allerede tatt

stilling til saken gjennom flere ulike søknadsprosedyrer. Forslagsstillerne mener at det allerede i dag er så mange søknadsprosesser som en søker må igjennom, at det sikrer myndighetene tilstrekkelig med tid og mulighet til å undersøke opplysninger før de blir så gamle at det blir vanskelig å bevise eller motbevise dem.

Det er mange land som opererer med foreldelsesfrist for tilbakekall av statsborgerskap. I Tyskland kan for eksempel ikke statsborgerskap tilbakekalles dersom det ikke gjøres innen fem år etter at statsborgerskapet er innvilget. I Finland gjelder en foreldelsesfrist på fem år, mens andre land ikke åpner for å tilbakekalle statsborgerskap overhodet. Øvrige europeiske land har ofte en praksis hvor det er svært sjelden at statsborgerskap kalles tilbake.

Nå som tilbakekall skal avgjøres av domstolene i Norge, vil det kunne innvendes at de kan ivareta hensynene bak en foreldelsesfrist gjennom å foreta en forholdsmessighetsvurdering. Forslagsstillerne vil derfor understreke at slik reglene om tilbakekall av statsborgerskap har vært praktisert av forvaltningen, har ikke botid i Norge blitt tillagt vekt fordi tilknytningen er opparbeidet på uriktig grunnlag. Slik reglene nå praktiseres, er det usikkert om domstolene vil foreta en forholdsmessighetsvurdering. Domstolene er bundet av lovverket, og lovverket legger ikke opp til en slik forholdsmessighetsvurdering. Det er dermed også usikkert om domstolene selv vil utvikle en ulovfestet foreldelsesfrist. Dersom en foreldelsesfrist fastsettes i lovverket, vil dette gi økt forutberegnelighet og tilgjengelighet, i motsetning til usikkerheten rettspraksis skaper.

Forslagsstillerne mener det bør være et endelig slutt punkt for når et statsborgerskap kan tas tilbake, og at alle parter tjener på at denne grensen klargjøres av Stortinget som lovgivende myndighet. Forslagsstillerne foreslår derfor at det innføres en foreldelsesfrist for tilbakekall av statsborgerskap.

Krav om dobbelt statsborgerskap

Forslagsstillerne mener det må være en forutsetning at ingen skal bli statsløse ved tilbakekall av et statsborgerskap, selv om det folkerettslig ikke er et absolutt forbud mot det. Dette er også et krav som stilles dersom noen skal straffes ved å få statsborgerskapet tilbakekalt for eksempel på grunn av terrorhandlinger. Det er ingen grunn til å stille svakere krav til tilbakekall av statsborgerskap på grunn av ugyldighet. Forslagsstillerne mener derfor at det i tillegg også må være en forutsetning for tilbakekall at personen har dobbelt statsborgerskap. Da kan man sikre at personer ikke reelt sett blir statsløse og havner i en situasjon hvor de ikke blir tatt imot av det landet norske myndigheter mener de egentlig tilhører. Det har allerede vært flere eksempler på at personer har havnet i et slikt limbo uten mulighet til å forsørge seg

selv eller gå videre med livet sitt. Det bør være et mål at ingen blir satt i en slik situasjon.

Frister for saksbehandling

Av hensyn til dem som har fått livet satt i bero etter vedtakene om endringer i statsborgerloven når det gjelder behandlingsmåte for tilbakekall, må lovendringen prioriteres. I dag er det mange som har ventet i mange år på å få en vurdering av sitt statsborgerskap, flere etter mange år i Norge med norsk statsborgerskap. Utlendingsmyndighetene har i dag ingen frister å forholde seg til ved gjennomgang av slike saker. Personer som får forhåndsvarsel om tilbakekall, kan gå i flere år uten å få avklart saken, også der det ikke kan påvises et grunnlag. Forslagsstillerne ønsker derfor at det skal settes frister for hvor lenge slike saker kan være under saksbehandling før det fattes en avgjørelse om å bringe en sak inn for domstolene.

Forslag

På den bakgrunn fremmes følgende

for s l a g:

1. Stortinget ber regjeringen om å utrede en foreldelsesfrist som etter en gitt tid avskjærer anledningen til å tilbakekalle et statsborgerskap etter statsborgerloven § 26 annet ledd, med sikte på innføring av en slik regel så snart som mulig.
2. Stortinget ber regjeringen utrede innføringen av en frist for hvor lang tid det kan gå fra det er sendt forhåndsvarsel om tilbakekall av statsborgerskap, til en sak må være avklart hos utlendingsmyndighetene i første instans.
3. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et lovforslag om å innføre krav om dobbelt statsborgerskap for å tilbakekalle statsborgerskap.

15. november 2018

Karin Andersen

Une Bastholm

Bjørnar Moxnes

